

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (šeštoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. rugsėjo 2 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Nesąžiningos sąlygos – Direktyva 93/13/EB – 1 straipsnio 2 dalis – 6 straipsnio 1 dalis – Paskola išreikšta užsienio valiuta – Skirtumas tarp valiutos kurso, taikomo išmokant paskolintas lėšas, ir to, kuris taikomas jas gražinant – Valstybės narės teisės aktai, numatantys nesąžiningos sąlygos pakeitimą nacionalinės teisės nuostata – Nacionalinio teismo galimybė pripažinti negaliojančia visą sutartį, kurioje yra nesąžininga sąlyga – Galimybė atsižvelgti į šiais teisės aktais teikiamą apsaugą ir į vartotojo valią dėl jų taikymo“

Byloje C-932/19

dėl *Győri Itéltábla* (Dėro regiono apeliacinis teismas, Vengrija) 2019 m. gruodžio 10 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. gruodžio 20 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

JZ

prieš

OTP Jelzálogbank Zrt.,

OTP Bank Nyrt.,

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.

TEISINGUMO TEISMAS (šeštoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen, teisėjai C. Toader ir N. Jääskinen (pranešėjas),

generalinė advokatė J. Kokott,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– JZ, atstovaujamo *ügyvéd* L. Marcingós,

* Proceso kalba: vengrų.

- *OTP Jelzálogbank Zrt., OTP Bank Nyrt. ir OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.*, atstovaujamų ügyvéd A. Lendvai,
- Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Z. Fehér ir K. Szijjártó,
- Europos Komisijos, atstovaujamos L. Havas ir N. Ruiz García,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 6 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant JZ ginčą su *OTP Jelzálogbank Zrt., OTP Bank Nyrt. ir OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.* (toliau kartu – *OTP Jelzálogbank ir kt.*) dėl prašymo panaikinti paskolos sutartis, grindžiamo kai kurių jose esančių sąlygų nesąžiningumu.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 93/13 13 konstatuojamoje dalyje numatyta:

„kadangi daroma prielaida, jog valstybių narių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatose, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nustato su vartotojais sudaromų sutarčių sąlygas, nėra nesąžiningų sąlygų; kadangi dėl to, atrodo, kad nėra būtina kontroliuoti[,] kaip vykdomos tos sąlygos, kurios atspindi įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių valstybės narės arba Bendrija yra prisijungusios, principus ar nuostatas; kadangi tuo požiūriu 1 straipsnio 2 dalyje pateikiama formuluotė „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomosios nuostatos“ numato ir normas, kurios pagal įstatymą yra taikomos susitariančioms šalims, jei nebuvo susitarta kitaip.“

- 4 Šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių yra prisijungusios valstybės narės ar Bendrija, nuostatas ar principus, ypač transporto srityje, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.“

- 5 Minėtos direktyvos 3 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.

2. Visada yra laikoma, kad dėl sąlygos nebuvo atskirai derėtasi, jeigu ji buvo parengta iš anksto, ir vartotojas dėl to negalėjo padaryti įtakos sąlygos esmei, ypač iš anksto suformuluotos tipinės sutarties atveju.

<...>“

6 Tos pačios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje nurodyta:

„Sąlygų nesąžiningumo vertinimas nėra susijęs nei su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, nei su kainos ir atlygio adekvatumu mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms, jei šios sąlygos pateikiamos aiškia, suprantama kalba.“

7 Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas [verslininkas] sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

Vengrijos teisė

8 *Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény* (2014 m. Įstatymas Nr. XXXVIII, kuriuo reglamentuojami tam tikri aspektai, susiję su *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas, Vengrija) sprendimu, priimtu siekiant suvienodinti teisę dėl finansų įstaigų su vartotojais sudarytų paskolų sutarčių; toliau – Įstatymas DH 1) 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šis įstatymas taikomas paskolos sutartims su vartotojais, sudarytoms nuo 2004 m. gegužės 1 d. iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos. Taikant šį įstatymą paskolos sutartimis su vartotojais laikomos vartotojo ir finansų įstaigos sudarytos kredito, paskolos arba finansinės nuomos užsienio valiuta sutartys (kai skolinamos sumos registruotos užsienio valiuta arba suteiktos užsienio valiuta ir gražintinos Vengrijos forintais) arba tokios sutartys Vengrijos forintais, jeigu į jas įtraukiama standartinė sąlyga arba sąlyga, dėl kurios nebuvo derėtasi atskirai, kaip tai suprantama pagal 3 straipsnio 1 dalį ar 4 straipsnio 1 dalį.“

9 Šio įstatymo 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse išdėstyta:

„1. Negaliojanti yra ta su vartotoju sudarytos paskolos sutarties sąlyga – išskyrus sutarties sąlygą, dėl kurios derėtasi atskirai, – pagal kurią finansų įstaiga, išmokėdama sumą, skirtą turtui, kuris yra paskolos ar finansinės nuomos objektas, įsigyti, taiko valiutos pirkimo kursą, o apskaičiuodama mėnesines įmokas – valiutos pardavimo kursą arba bet kurią kitą valiutos keitimo kursą, kuris skiriasi nuo taikyto išmokant paskolą.

2. Vietoj 1 dalyje nurodytos negaliojančios sąlygos ir nepažeidžiant 3 dalies nuostatų, kiek tai susiję su paskolos sumos išmokėjimu ir jos gražinimu (įskaitant mėnesinių įmokų, visų administravimo mokesčių, rinkliavų ir komisinių mokesčių užsienio valiuta mokėjimą), taikomas [Vengrijos] nacionalinio banko nustatytas oficialus atitinkamos valiutos keitimo kursas.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 10 Ieškovas pagrindinėje byloje yra vartotojas, gyvenantis Vengrijoje. Atsakovės pagrindinėje byloje yra trys finansų įstaigos, kurių pagrindinė buveinė taip pat yra Vengrijos teritorijoje.
- 11 2007 m. gegužės 16 d. ieškovas pagrindinėje byloje ir *OTP Bank* sudarė asmeninės paskolos sutartį. 2007 m. birželio 4 d. jis su *OTP Jelzálogbank* ir *OTP Bank* sudarė hipoteka užtikrintos būsto paskolos sutartį. 2008 m. rugsėjo 4 d. jis ir *OTP Bank* sudarė paskolos sutartį, skirtą ankstesnei skolai refinansuoti. Visos pagal šias tris sutartis suteiktos paskolos buvo išreikštos užsienio valiuta.
- 12 Vėliau *OTP Bank* ir *OTP Jelzálogbank* nutraukė dvi pirmąsias sutartis ir perleido savo skolinius reikalavimus *OTP Faktoring Követeléskezelő*. Tačiau trečioji sutartis nustojo galioti, kai ieškovas pagrindinėje byloje įvykdė įsipareigojimus.
- 13 Pirmojoje instancijoje *Veszprémi Törvényszék* (Vesprėmo bendrasis teismas, Vengrija) pareiškė ieškinyje ieškovas pagrindinėje byloje rėmėsi trijų minėtų paskolos sutarčių negaliojimu ir konkrečiai nurodė, kad šių sutarčių sąlygos, numatančios, kad valiutos keitimo kursas, taikomas išmokant paskolintas lėšas, skiriasi nuo to, kuris taikomas jas gražinant, yra nesąžiningos. 2019 m. liepos 3 d. sprendimu pirmosios instancijos teismas atmetė šį ieškinį kaip nepagrįstą.
- 14 Dėl šio sprendimo ieškovas pagrindinėje byloje pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme, t. y. *Győri Ítéltábla* (Dėro regiono apeliacinis teismas, Vengrija), ir pirmiausia teigė, kad, viena vertus, tokių sąlygų, susijusių su valiutos keitimo kursų skirtumu, nesąžiningumo pasekmės turi būti nustatytos vadovaujantis 2019 m. spalio 3 d. Sprendimu *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819) ir, kita vertus, skolintojų pateikta informacija apie valiutos kurso riziką buvo nepakankama.
- 15 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2014 m. Vengrijos teisės aktų leidėjas priėmė įvairias nuostatas, kuriomis buvo siekiama pašalinti sąlygas, nepagrįstai nustatančias valiutos keitimo kursą užsienio valiuta išreikštose paskolų sutartyse, sudarytose su vartotojais. Taigi pagal Įstatymo DH 1 3 straipsnio 1 dalį negaliojančia laikoma sutarties sąlyga – išskyrus sutarties sąlygą, dėl kurios derėtasi atskirai – esanti tokioje sutartyje, kurioje numatyta, kad išmokant lėšas taikomas atitinkamos valiutos pirkimo kursas, o jas gražinant taikomas tos valiutos pardavimo kursas arba bet koks kitas valiutos keitimo kursas, kuris skiriasi nuo taikytojo išmokėjimo metu. Be to, to paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad negaliojančia pripažinta sąlyga, susijusi su valiutos keitimo kursų skirtumu, pagal šį įstatymą pakeičiama nuostata, pagal kurią taikomas vienodas Vengrijos nacionalinio banko nustatytas atitinkamos valiutos keitimo kursas.
- 16 Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą taip pat nurodyta, kad po to, kai buvo priimti 2019 m. kovo 14 d. Sprendimas *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207) ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimas *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819), vis daugiau vartotojų kreipiasi į Vengrijos teismus prašydami visiškai panaikinti jų paskolos sutartis, o ne tik pakeisti nesąžiningą sąlygą ir palikti galioti likusią tos sutarties dalį, nes, jų manymu, taikant atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas jie nėra pakankamai apsaugomi. Vis dėlto dauguma teismų, į kuriuos kreiptasi, mano, kad, atsižvelgiant į tai, jog negali būti įrodytas su valiutos keitimo rizika susijusių sąlygų nesąžiningumas, jie negali panaikinti paskolos sutarties, motyvuodami vien tuo, kad joje numatytos sąlygos, susijusios su valiutos keitimo kursų skirtumu, yra negaliojančios, todėl negali taikyti tų sąlygų negaliojimo teisinių pasekmių visai sutarčiai ir taip netaikyti Įstatymo DH 1 3 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatų.

- 17 Be to, 2019 m. spalio 11 d. pranešime spaudai *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) nurodė, kad 2019 m. spalio 3 d. Sprendimu *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819) Vengrijos vartotojams nebuvo suteikta jokios naujos teisinės gynybos galimybės, nes tame sprendime pateikti argumentai dėl tinkamų priemonių, skirtų ištaisyti nesąžiningam sąlygų, susijusių su valiutos keitimo kursų skirtumu ir valiutos kurso rizika, pobūdžiui, buvo siejami su tuo, kad pagal Lenkijos teisę, nagrinėjamą byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, nebuvo numatyta tokių dispozityvaus pobūdžio teisės normų, kokias įtvirtino Vengrijos teisės aktų leidėjas ir į kurias buvo atsižvelgta 2014 m. balandžio 30 d. Sprendime *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282).
- 18 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar Įstatymo DH 1 3 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos yra nesuderinamos su Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi, kiek šios nacionalinės teisės nuostatos taikomos net tuo atveju, kai nukentėjęs vartotojas išreiškia priešingą valią, ir, jei taip, ar teismas, į kurią kreiptasi, turėtų tų nuostatų netaikyti.
- 19 Šiomis aplinkybėmis *Győri Ítéltábla* (Dėro regiono apeliacinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal Tarybos direktyvos [93/13] 6 straipsnio 1 dalį draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kuria remiantis negaliojančiomis pripažįstamos tos su vartotoju sudarytos paskolos sutarties sąlygos – išskyrus sutarties sąlygas, dėl kurių derėtasi atskirai, – pagal kurias finansų įstaiga, išmokėdama sumą, skirtą turtui, kuris yra paskolos ar finansinės nuomos objektas, įsigyti, taiko užsienio valiutos pirkimo kursą, o apskaičiuodama mėnesines įmokas – valiutos pardavimo kursą arba bet kurią kitą valiutos keitimo kursą, kuris skiriasi nuo taikyto išmokant paskolą, ir kuria remiantis, kiek tai susiję su paskolos sumos išmokėjimu ir jos grąžinimu, negaliojančios sąlygos pakeičiamos nuostata, pagal kurią taikomas Vengrijos nacionalinio banko nustatytas oficialus atitinkamos valiutos keitimo kursas, neįvertinus to, ar minėta nuostata – atsižvelgiant į visas sutarties sąlygas – vartotoją iš tiesų apsaugo nuo ypač nuostolingų pasekmių, ir, beje, nesuteikiant galimybės vartotojui pareikšti savo valią dėl to, ar jis nori kreiptis dėl apsaugos, suteikiamos pagal tokią teisės nuostatą?“

Procesas Teisingumo Teisme

- 20 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė Teisingumo Teismo šią bylą nagrinėti pagal pagreitintą procedūrą, kaip numatyta Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalyje. Grįsdamas savo prašymą šis teismas teigė, kad šiuo metu Vengrijoje nagrinėjama tūkstančiai panašių ginčų ir kad greitas atsakymas į Teisingumo Teismui pateiktą klausimą labai prisidėtų prie teisinio saugumo užtikrinimo ir veiksmingo teisės taikymo.
- 21 Kaip matyti iš Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalies, nacionalinio teismo prašymu arba išimties tvarka savo iniciatyva Teisingumo Teismo pirmininkas, išklausęs teisėją pranešėją ir generalinį advokatą, gali nuspręsti nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal pagreitintą procedūrą, nukrypstant nuo šio procedūros reglamento nuostatų, jeigu dėl bylos pobūdžio reikia, kad ji būtų greitai išnagrinėta.
- 22 2020 m. vasario 6 d. Teisingumo Teismo pirmininkas, išklausęs teisėją pranešėją ir generalinį advokatą, nusprendė atmesti prašymą nagrinėti pagal pagreitintą procedūrą.

- 23 Iš tiesų iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad vien tai, jog yra daug asmenų ar teisinių situacijų, kuriuos gali paveikti sprendimas, nacionalinio teismo turimas priimti po kreipimosi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, savaime negali būti išimtinė aplinkybė, kuri galėtų pateisinti pagreitintos procedūros taikymą. Tas pats pasakytina apie didelį bylą, kurių narinėjimas gali būti sustabdytas, kol Teisingumo Teismas priims sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, skaičių (šiuo klausimu žr. 2020 m. gruodžio 8 d. Sprendimo *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)*, C-584/19, EU:C:2020:1002, 36 punktą ir 2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Gmina Wrocław (Uzufrukto teisės pakeitimas)*, C-604/19, EU:C:2021:132, 47 punktą).
- 24 Be to, atsižvelgiant į šiuo klausimu pateiktus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo paaiškinimus, reikia pažymėti, kad vien skirtingo Sąjungos teisės nuostatos aiškinimo nacionaliniuose teismuose nepakanka, kad būtų galima pateisinti prašymo priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjimą pagal pagreitintą procedūrą. Būtinybė užtikrinti vienodą visų nuostatų, kurios yra jos teisės sistemos dalis, taikymą Europos Sąjungoje yra neatsiejama nuo bet kokio prašymo, pateikto pagal SESV 267 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 14 d. Sprendimo *The International Protection Appeals Tribunal ir kt.*, C-322/19 ir C-385/19, EU:C:2021:11, 49 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

Dėl prejudicinio klausimo

Dėl priimtinumų

- 25 Savo rašytinėse pastabose *OTP Jelzálogbank ir kt.* iš esmės teigia, kad prejudicinis klausimas yra nepriimtinas, nes nesusijęs su pagrindine byla, taip pat hipotetinis, nes, pirma, sąlygos, susijusios su valiutos keitimo kursų skirtumu, kurios yra pagrindinės bylos dalykas, pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį ir, antra, šios sąlygos neegzistuoja, nes pagal Įstatymo DH 1 3 straipsnio 1 dalį buvo panaikintos atgaline data, nepaisant to, ar atitinkamo vartotojo valia būtų galėjusi turėti tam įtakos.
- 26 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes turi įvertinti, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą, kuriems taikoma svarbos prezumpcija. Vadinasi, kai pateikiamas klausimas susijęs su Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimu ar galiojimu, Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą dėl šio klausimo, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas išaiškinimas visiškai nesusijęs su ginčo pagrindinėje byloje aplinkybėmis ar dalyku, kad problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teises aplinkybes, būtinas tam, kad naudingai atsakytų į tą klausimą (šiuo klausimu žr. 2020 m. birželio 4 d. Sprendimo *Kancelaria Medius*, C-495/19, EU:C:2020:431, 21 ir 22 punktus ir 2021 m. balandžio 22 d. Sprendimo *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, 38 punktą).
- 27 Kiek tai susiję su pagrindine byla, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad kiekviena pagrindinėje byloje nagrinėjama paskolos sutartis buvo išreikšta užsienio valiuta ir į jas visas, be kita ko, buvo įtraukta sąlyga, pagal kurią atitinkamam vartotojui pervestos lėšos turėjo būti konvertuotos į Vengrijos forintus remiantis finansų įstaigos paskolos davėjos taikomu šios valiutos pirkimo kursu, o mėnesinės paskolos grąžinimo įmokos turėjo būti apskaičiuojamos pagal tos pačios įstaigos taikomą tos valiutos pardavimo kursą. Be to, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, Įstatymo DH 1 3 straipsnyje numatyta, kad tokios

sąlygos, susijusios su valiutos keitimo kursų skirtumu, pripažįstamos negaliojančiomis, nebent dėl jų buvo atskirai derėtasi, ir yra pakeičiamos nuostata, pagal kurią įpareigojama taikyti vienodą oficialų valiutos keitimo kursą, nustatytą Vengrijos nacionalinio banko.

- 28 Žinoma, pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį į jos taikymo sritį nepatenka sutarties sąlygos, atspindinčios „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas“; ši formuluo­ tė, atsižvelgiant į šios direktyvos 13 konstatuojamąją dalį, apima ne tik nacionalinės teisės nuostatas, kurios taikomos susitariančioms šalims, nepaisant jų pasirinkimo, bet ir dispozityvias nuostatas, t. y. nuostatas, kurios, nesant kitokio susitarimo tarp šalių, taikomos automatiškai (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 29–32 punktus ir 2021 m. balandžio 14 d. Nutarties *Credit Europe Ipotecar IFN ir Credit Europe Bank*, C-364/19, EU:C:2021:306, 27 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 29 Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad minėta 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad į Direktyvos 93/13 taikymo sritį nepatenka sąlygos, atspindinčios imperatyvias nacionalinės teisės nuostatas, įterptas po paskolos sutarties sudarymo su vartotoju, kuriomis siekiama pakeisti negaliojančią jos sąlygą, įpareigojant taikyti atitinkamos valstybės narės nacionalinio banko nustatytą valiutos keitimo kursą, kaip tai numatyta Vengrijos teisės aktuose, konkrečiau – Įstatymo DH 1 3 straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatose (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OTP Bank ir OTP Factoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 62–64 ir 70 punktus ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 37 punktą).
- 30 Vis dėlto, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, prejudicinis klausimas pateiktas ne dėl sutarties sąlygų, kurios pagal taikytinus Vengrijos teisės aktus buvo *a posteriori* įtrauktos į paskolos sutartį, bet dėl šių teisės aktų poveikio apsaugos garantijoms, kylantioms iš Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies, būtent dėl su valiutos keitimo kursų skirtumu susijusios sąlygos, kuri iš pradžių buvo numatyta atitinkamose paskolos sutartyse. Esant panašioms faktinėms ir teisinėms aplinkybėms, kokios buvo byloje, kurioje priimtas 2019 m. kovo 14 d. Sprendimas *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207), Teisingumo Teismas minėtą straipsnį išaiškino. Taigi neatrodo, kad pagrindinės bylos dalykas nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį, apibrėžtą jos 1 straipsnio 2 dalyje.
- 31 Konkrečiau kalbant, pateiktu klausimu iš esmės siekiama nustatyti, ar šio sprendimo 16 punkte minima Vengrijos teismų jurisprudencijos, pagal kurią negalima nutraukti visų sutartinių santykių vien dėl to, kad sąlygos, susijusios su valiutos keitimo kursų skirtumu, negalioja, yra suderinama su Direktyvoje 93/13 įtvirtinta vartotojų apsaugos sistema, nes tokių sąlygų pakeitimas įstatymo nuostata įvyksta objektyviai ir automatiškai, neleidžiant nacionaliniams teismams atsižvelgti į visas bylos aplinkybes, ypač į vartotojo išreikštą priešingą valią.
- 32 Kadangi atsakymas į šį klausimą yra naudingas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kad jis galėtų išspręsti nagrinėjamą bylą, šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl esmės

- 33 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią, kiek tai susiję su paskolos sutartimis, sudarytomis su vartotoju, negaliojančia pripažįstama su valiutos keitimo kursų skirtumu susijusi sąlyga, kuri laikoma nesąžininga, o kompetentingas nacionalinis teismas įpareigojamas ją pakeisti

nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią reikalaujama taikyti oficialų valiutos keitimo kursą, nenumatant tam teismui galimybės patenkinti atitinkamo vartotojo prašymą visiškai panaikinti paskolos sutartį, net jei šis teismas manytų, kad tolesnis sutarties vykdymas galėtų prieštarauti vartotojo interesams, visų pirma dėl valiutos kurso rizikos, kuri ir toliau tektų vartotojui pagal kitą tos sutarties nuostatą.

- 34 Dėl konteksto, kuriame keliamas šis klausimas, pažymėtina, kad iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos ir jo sprendimų, susijusių su Vengrijos teisės aktais šioje srityje (šiuo klausimu žr. 2015 m. gruodžio 3 d. Sprendimo *Banif Plus Bank*, C-312/14, EU:C:2015:794, 43 ir 44 punktus ir 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OTP Bank ir OTP Factoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 26 ir 27 punktus), matyti, kiek tai susiję su 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimu *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282), kad *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimas Nr. 2/2014 PJE (*Magyar Közlöny* 2014/91., p. 10975) buvo priimtas siekiant civilinės teisės vientisumo ir yra susijęs su verslininkų ir vartotojų sudarytomis paskolos sutartimis. Pagal tą sprendimą paskolos užsienio valiuta išreikštose sutartyse esančios sąlygos, susijusios su valiutos keitimo kursų skirtumu, kiek jose numatyta neatitiktis tarp šios valiutos pirkimo kurso, taikomo išmokant lėšas, ir jos pardavimo kurso, taikomo apskaičiuojant mėnesines įmokas, turi būti laikomos nesąžiningomis visų pirma dėl to, kad bankas iš vartotojo gauna šių kursų skirtumui lygų atlygį, o mainais jam nesuteikia jokios paslaugos. Vis dėlto, kiek tai susiję su sąlygomis dėl valiutos kurso rizikos, dėl kurių tos valiutos vertės padidėjimo rizika tenka tik vartotojui mainais už palankesnę palūkanų normą nei ta, kuri taikoma nacionaline valiuta išreikštai paskolai, minėtame sprendime nurodyta, kad jų negalima tikrinti dėl nesąžiningumo, nes iš principo jos yra susijusios su pagrindiniu sutarties dalyku, kaip tai suprantama pagal nacionalinės teisės aktus, kuriais į nacionalinę teisę perkeliama Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis.
- 35 Būtent šiomis aplinkybėmis buvo priimtas Įstatymas DH 1 (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 36 punktą), kurio sukeliama pasekmė ginčija ieškovas pagrindinėje byloje. Konkrečiau kalbant, jis prašo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo šioje byloje netaikyti šio įstatymo 3 straipsnio 1 ir 2 dalių, nes mano, kad jo interesus labiau atitiktų ne paprastas pagrindinėje byloje nagrinėjamų sutarčių pakeitimas, bet visiškas jų panaikinimas, remiantis tuo, kad kiekvienoje iš jų yra nesąžininga ir negaliojanti sąlyga, susijusi su valiutos keitimo kursų skirtumu.
- 36 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar ši prašymą galima patenkinti, nes atsižvelgiant į Vengrijos teismų jurisprudenciją, pagal kurią griežtai taikomas Įstatymas DH 1 ir pagal šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalį tik atgaline data pakeičiama bet kokia negaliojanti sąlyga, susijusi su valiutos keitimo kursu, pagal nacionalinės teisės nuostatą, t. y. tą, kuri numatyta šio įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje, privaloma taikyti Vengrijos nacionalinio banko nustatytą oficialų keitimo kursą, o visa sutartis nėra pripažįstama negaliojančia.
- 37 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai Įstatymo DH 1 3 straipsnyje įtvirtintoji, pagal kurią bylą nagrinėjantis teismas negali patenkinti vartotojo reikalavimo panaikinti paskolos sutartį, grindžiamo tuo, kad sąlyga dėl valiutos keitimo kurso yra nesąžininga, net jei šis teismas manytų, kad tolesnis sutarties vykdymas galėtų prieštarauti vartotojo interesams, visų pirma dėl valiutos kurso rizikos, kuri ir toliau tektų vartotojui pagal kitą tos sutarties nuostatą.

- 38 Vis dėlto byloje, kurioje priimtas 2019 m. kovo 14 d. Sprendimas *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207) ir kurios teisinės ir faktinės aplinkybės yra panašios į šios bylos aplinkybes, Teisingumo Teismas jau turėjo atsakyti į panašų klausimą.
- 39 To sprendimo 36 ir 37 punktuose dėl sąlygų, kurios pakeičia nesąžiningą sąlygą, susijusią su valiutos keitimo kursų skirtumu, ir kurios pagal toje byloje nurodytus Vengrijos teisės aktus, visų pirma Įstatymo DH 1 3 straipsnį, atgaline data tampa sudėtinė paskolos sutarčių dalis, Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad tokios sąlygos, kiek jos atspindi imperatyvias teisės aktų nuostatas, nepatenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį, nes pagal šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalį ši direktyva netaikoma verslininko ir vartotojo sudarytos sutarties sąlygoms, kurios nustatomos nacionaliniuose teisės aktuose.
- 40 Toliau dėl su valiutos keitimo kursų skirtumu susijusios sąlygos, kuri iš pradžių buvo numatyta paskolos sutartyse, ir dėl minėtų teisės aktų poveikio su šia sąlyga susijusioms apsaugos garantijoms, kurios kyla iš Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies, Teisingumo Teismas minėto sprendimo 38 ir 40 punktuose iš esmės nusprendė, kad atsižvelgiant į tai, jog Vengrijos teisės aktų leidėjas pašalino problemas dėl sutarčių, kuriose numatoma su valiutos keitimo kursų skirtumu susijusi sąlyga, įpareigodamas tą sąlygą pakeisti ir taip išsaugoti atitinkamų sutarčių galiojimą, laikytina, kad tokia intervencija atitinka Sąjungos teisės aktų leidėjo pagal Direktyvą 93/13, visų pirma pagal jos 6 straipsnio 1 dalį, siekiamą tikslą, t. y. atkurti pusiausvyrą tarp šalių, iš esmės išsaugant sutarties, kaip visumos, galiojimą, o ne panaikinant visas sutartis, kuriose yra nesąžiningų sąlygų.
- 41 Teisingumo Teismas patikslino, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas privalėjo laikytis iš Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies kylančių reikalavimų ir kad tai, jog sutarties sąlyga pagal teisės aktus buvo pripažinta nesąžininga ir negaliojančia, o vėliau pakeista siekiant, kad atitinkama sutartis išliktų, negali susilpninti šia direktyva vartotojams garantuojamos apsaugos, kaip priminta šio sprendimo 39 punkte (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 41–43 punktus ir 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 77–79 punktus).
- 42 Galiausiai kalbant apie apribojimus, kuriuos valstybė narė gali nustatyti, kiek tai susiję su galimybe panaikinti visą sutartį dėl nesąžiningos sąlygos buvimo, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį nedraudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią byla nagrinėjamam teismui neleidžiama patenkinti prašymo pripažinti negaliojančia paskolos sutartį, grindžiamo sutarties sąlygos, susijusios su valiutos keitimo kursų skirtumu, nesąžiningumu, jei tokios sąlygos pripažinimas nesąžininga leidžia atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų vartotojas, jeigu nebūtų šios nesąžiningos sąlygos, visų pirma suteikiant teisę susigrąžinti tai, ką jo nenaudai verslininkas nepagrįstai įgijo pagal šią nesąžiningą sąlygą, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 61–66 punktus; 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 44, 45 ir 56 punktus ir 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 51 ir 52 punktus).
- 43 Visus šiuos argumentus galima visiškai pritaikyti tokiam ginčui, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, ir jie yra svarbūs atsakant į šioje byloje pateiktą klausimą.
- 44 Taigi, remiantis šio sprendimo 41 ir 42 punktuose nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencija, kadangi ieškinys pareikštas dėl su valiutos keitimo kursų skirtumu susijusios sąlygos, kuri iš pradžių buvo nurodyta su *OTP Jelzálogbank ir kt.* sudarytose paskolos sutartyse, prašymą priimti

prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar taikytini nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos tokio pobūdžio sąlygos pripažįstamos negaliojančiomis ir yra pakeičiamos, leido atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų ieškovas pagrindinėje byloje, jeigu nebūtų šios nesąžiningos sąlygos, visų pirma suteikiant šiam vartotojui teisę susigrąžinti sumas, kurias nepagrįstai įgijo atitinkami verslininkai (pagal analogiją žr. 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 44 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 51 ir 52 punktus).

- 45 Reikia pridurti, kad ši su valiutos keitimo kursų skirtumu susijusios sąlygos teisminė kontrolė neturi įtakos kontrolei, kuri pagal Direktyvą 93/13 gali būti atliekama dėl kitų pagrindinėje byloje nagrinėjamų sutarčių sąlygų, kaip antai susijusių su valiutos kurso rizika, tačiau reikia atsižvelgti į šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje numatytus sutarties sąlygų nesąžiningumo vertinimo išimties kriterijus.
- 46 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo, ar bet kuris teismas, į kurį kreiptasi, gali ar net privalo patenkinti atitinkamo vartotojo prašymą visiškai panaikinti nagrinėjamą paskolos sutartį, o ne tik panaikinti ir nacionaline nuostata pakeisti su valiutos keitimo kursų skirtumu susijusią sąlygą, kaip numatyta pagrindinėje byloje taikomuose nacionalinės teisės aktuose.
- 47 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad vartotojo teisė į veiksmingą apsaugą apima jo teisę atsisakyti ginti savo teises, kurios kyla iš vartotojų naudai Direktyvoje 93/13 nustatytos apsaugos nuo verslininkų taikomų nesąžiningų sąlygų sistemos. Taigi nacionalinis teismas prireikus turi atsižvelgti į vartotojo išreikštą valią, kai šis, nors ir žino, kad nesąžininga sąlyga nėra privaloma, nurodo, jog prieštarauja tam, kad į ją nebūtų atsižvelgta, ir taip laisva valia ir būdamas informuotas sutinka su aptariama sąlyga (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 53 ir 54 punktus; 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 46 ir 47 punktus ir 2021 m. birželio 1 d. Nutarties *Banco Santander*, C-268/19, nepaskelbta Rink., EU:C:2021:423, 30 ir 31 punktus).
- 48 Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad, atsižvelgiant į tai, jog minėta apsaugos nuo nesąžiningų sąlygų sistema netaikoma, jeigu vartotojas tam prieštarauja, šis taip pat *a fortiori* turi turėti teisę prieštarauti, kad taikant tą pačią sistemą būtų saugomas nuo žalingų pasekmių, kurių gali sukelti visos sutarties pripažinimas negaliojančia, jei nenori remtis šia apsauga susiklosčius 2014 m. balandžio 30 d. Sprendime *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282) nurodytoms aplinkybėms, t. y. tuo atveju, jei dėl nesąžiningos sąlygos panaikinimo teismas turėtų visą sutartį pripažinti negaliojančia, o tai vartotojui sukeltų ypač žalingų pasekmių ir jam tai būtų labai nepalanku (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 46–48, 55 ir 56 punktus).
- 49 Vis dėlto kalbant apie kriterijus, leidžiančius įvertinti, ar sutartis gali išlikti be nesąžiningų sąlygų, ir dėl Sąjungos teisėje nustatytų ribų, kurių šiuo klausimu turi laikytis valstybės narės, Teisingumo Teismas patikslino, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis negali būti aiškinama taip, kad atlikdamas šį vertinimą bylą nagrinėjantis teismas galėtų remtis tik galbūt vartotojui palankesniu visos nagrinėjamos sutarties panaikinimo pobūdžiu. Taigi, iš principo atsižvelgiant į nacionalinėje teisėje numatytus kriterijus reikia konkrečiu atveju įvertinti galimybę toliau vykdyti sutartį, kurios tam tikros sąlygos buvo pripažintos negaliojančiomis, turint omenyje tai, kad, remiantis objektyviu Teisingumo Teismo požiūriu, vienos iš sutarties šalių padėtis negali būti laikoma pagal nacionalinę teisę lemiamu kriterijumi sprendžiant dėl sutarties likimo (šiuo

klausimu žr. 2012 m. kovo 15 d. Sprendimo *Pereničová ir Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 32 ir 33 punktus; 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 40 ir 41 punktus ir 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 56, 83 ir 90 punktus).

- 50 Taigi atitinkamo vartotojo išreikšta valia negali būti viršesnė už teismo, į kurį kreiptasi, suverenias galias vertinti, ar atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose numatytų priemonių įgyvendinimas iš tikrųjų leidžia atkurti teisinę ir faktinę situaciją, kurioje būtų vartotojas, jei nebūtų šios nesąžiningos sąlygos.
- 51 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią, kiek tai susiję su paskolos sutartimis, sudarytomis su vartotoju, negaliojančia pripažįstama su valiutos keitimo kursų skirtumu susijusi sąlyga, kuri laikoma nesąžininga, o kompetentingas nacionalinis teismas įpareigojamas ją pakeisti nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią reikalaujama taikyti oficialų valiutos keitimo kursą, nesuteikiant šiam teismui galimybės patenkinti atitinkamo vartotojo prašymą visiškai panaikinti paskolos sutartį, net jei šis teismas manytų, kad tolesnis sutarties vykdymas galėtų prieštarauti vartotojo interesams, visų pirma dėl valiutos kurso rizikos, kuri ir toliau tektų vartotojui pagal kitą tos sutarties nuostatą, jeigu tokiam teismui suteikiama galimybė konstatuoti, naudojantis suverenija vertinimo galia ir neprivalant atsižvelgti į vartotojo išreikštą valią, kad šiuose nacionalinės teisės aktuose numatytos priemonės iš tikrųjų leidžia atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų vartotojas, jeigu nebūtų šios nesąžiningos sąlygos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 52 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendžia:

1993 m. balandžio 5 d. Direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią, kiek tai susiję su paskolos sutartimis, sudarytomis su vartotoju, negaliojančia pripažįstama su valiutos keitimo kursų skirtumu susijusi sąlyga, kuri laikoma nesąžininga, o kompetentingas nacionalinis teismas įpareigojamas ją pakeisti nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią reikalaujama taikyti oficialų valiutos keitimo kursą, nesuteikiant šiam teismui galimybės patenkinti atitinkamo vartotojo prašymą visiškai panaikinti paskolos sutartį, net jei šis teismas manytų, kad tolesnis sutarties vykdymas galėtų prieštarauti vartotojo interesams, visų pirma dėl valiutos kurso rizikos, kuri ir toliau tektų vartotojui pagal kitą tos sutarties nuostatą, jeigu tokiam teismui suteikiama galimybė konstatuoti, naudojantis suverenija vertinimo galia ir neprivalant atsižvelgti į vartotojo išreikštą valią, kad šiuose nacionalinės teisės aktuose numatytos priemonės iš tikrųjų leidžia atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų vartotojas, jeigu nebūtų šios nesąžiningos sąlygos.

Parašai.